

Спільний інформаційний бюлетень

Європейський ордер на арешт і основоположні права Практика ЄСПЛ та Суду справедливості ЄС

(Останнє оновлення: 31.08.2024)

Цей інформаційний бюлетень підготовлений Секретаріатом Європейського суду з прав людини (далі — «ЄСПЛ»)¹ та Агентством Європейського Союзу з основних прав в межах спільних зусиль з висвітлення судової практики у вибраних сферах, у яких відбувається взаємодія між правом Європейського Союзу (далі — «ЄС») та Європейською конвенцією з прав людини (далі — «ЄКПЛ» або «Конвенція»).

I. Європейський ордер на арешт

Європейський ордер на арешт (ЕОА) було введено [Рамковим рішенням 2002/584/ЮВС](#) від 13 червня 2002 року про Європейський ордер на арешт та процедури передачі правопорушників між Державами-членами (далі — «Рамкове рішення»)². Рамкове рішення набуло чинності у 2004 році, замінивши собою систему багатосторонньої екстрадиції, що побудована на Європейській конвенції про видачу правопорушників³. ЕОА — це судові рішення, винесені Державою-членом (далі — «Держава, що видає ордер») з метою арешту та передачі іншою Державою-членом (далі — «Держава, що виконує ордер») розшукуваної особи для цілей ведення кримінального переслідування або виконання покарання у вигляді позбавлення волі чи тримання під вартою⁴.

Органи, що виконують ордер, повинні в принципі виконати ЕОА, тобто здійснити арешт і передачу розшукуваної особи, спираючись на принципи взаємного визнання та довіри між Державами-членами⁵. Водночас Рамкове рішення не призводить до зміни зобов'язання щодо дотримання основоположних прав та основоположних правових принципів, закріплених у статті 6 Договору про Європейський Союз та відображених у Хартії основних прав Європейського Союзу (далі — «Хартія»)⁶.

Визнаючи застосовність статті 47 Хартії, законодавчі органи ЄС включили провадження за ЕОА до низки директив про процесуальні права підозрюваних та обвинувачених осіб (так звана

¹ Вміст цього інформаційного бюлетеня не покладає зобов'язань на Суд.

Цей переклад опубліковано за домовленістю з Радою Європи, Європейським судом з прав людини та Верховним Судом (Україна) і виконано бюро перекладів «Профпереклад».

² Рамкове рішення Ради від 13 червня 2002 року про Європейський ордер на арешт та процедури передачі правопорушників між Державами-членами (2002/584/ЮВС) (ОВ L 190, с. 1).

³ Європейська конвенція про видачу правопорушників, відкрита для підписання в Парижі 13 грудня 1957 року.

⁴ Пункт 1 статті 1 Рамкового рішення.

⁵ Пункти 2, 6 і 10 преамбули і пункт 2 статті 1 Рамкового рішення.

⁶ Пункт 12 преамбули і пункт 3 статті 1 Рамкового рішення. Зверніть увагу, що згідно з пунктом 1 статті 6 Договору про Європейський Союз Хартія має однакову з Договором про ЄС та Договором про функціонування Європейського Союзу юридичну силу. Додаткову інформацію про основоположні права розшукуваних осіб див.: [Проведення за Європейським ордером на арешт: простір для вдосконалення практики гарантування прав \[European Arrest Warrant proceedings — Room for improvement to guarantee rights in practice\]](#), Агентство Європейського Союзу з основних прав (FRA), 2024 рік.

[Дорожня карта ЄС із посилення процесуальних прав підозрюваних і обвинувачених у кримінальному провадженні](#)).

II. Взаємодія між ЄОА та ЄКПЛ: принципи Конвенції

Під час застосування права ЄС Держави-учасниці Конвенції залишаються зв'язаними зобов'язаннями, які добровільно взяли на себе, приєднавшись до Конвенції⁷. Ці зобов'язання потрібно оцінювати у світлі презумпції еквівалентного захисту, встановленої ЄСПЛ у рішенні у справі [«Босфорус Гава Йоллари Туризм і Тикарет Анонім Шіркети проти Ірландії» \(Bosphorus Hava Yolları Turizm ve Ticaret Anonim Şirketi v. Ireland\)](#)⁸, розробленої в рішенні у справі [«Мішо проти Франції» \(Michaud v. France\)](#)⁹ і застосованої до ЄОА¹⁰.

Згідно з принципами, встановленими у згаданих вище рішеннях, презумпція полягає в тому, що Держава не порушила вимог Конвенції, якщо лише виконувала правові зобов'язання, які випливають з її членства в ЄС, за умови, що було використано весь потенціал механізму нагляду за дотриманням основоположних прав, передбаченого правом ЄС¹¹. Втім, ця презумпція може бути спростована, якщо на основі обставин конкретної справи ЄСПЛ визначить, що захист прав, гарантованих Конвенцією, був явно недостатнім¹².

ЄСПЛ вважає, що формування простору свободи, безпеки та правосуддя в Європі, а також вжиття заходів, необхідних для досягнення цієї мети, в принципі є абсолютно правомірними з точки зору Конвенції¹³. Як наслідок, система ЄОА в його розумінні не є по суті несумісною з Конвенцією¹⁴. А отже, ЄСПЛ враховує переслідувану механізмом взаємного визнання мету досягти ефективності, яка лежить в основі ЄОА. Водночас він повинен перевірити, що цей механізм не застосовується «автоматично та механічно» на шкоду основоположним правам¹⁵.

Отже, якщо від судів Держави-члена ЄС вимагається застосувати механізм взаємного визнання, встановлений правом ЄС (як той, що передбачений для виконання ЄОА, виданого іншою Державою-членом ЄС), і якщо захист прав, гарантованих Конвенцією, не може бути визнаний явно недостатнім, вони повинні повною мірою застосувати цей механізм¹⁶. Втім, якщо на розгляд судів надійшла серйозна та обґрунтована скарга на те, що захист права, гарантованого Конвенцією, був «явно недостатнім», і ця ситуація не може бути виправлена правом ЄС, вони не можуть утриматися від розгляду такої скарги лише на тій підставі, що вони застосовують право ЄС¹⁷. У таких випадках вони повинні тлумачити та застосовувати норми права ЄС відповідно до положень Конвенції¹⁸.

⁷ [«Авотіньш проти Латвії» \(Avotiņš v. Latvia\)](#) [ВП], № 17502/07, § 101, 23 травня 2016 року.

⁸ [«Босфорус Гава Йоллари Туризм і Тикарет Анонім Шіркети проти Ірландії» \(Bosphorus Hava Yolları Turizm ve Ticaret Anonim Şirketi v. Ireland\)](#) [ВП], № 45036/98, ЄСПЛ 2005-VI.

⁹ [«Мішо проти Франції» \(Michaud v. France\)](#), № 12323/11, ЄСПЛ 2012.

¹⁰ [«Біволару та Молдован проти Франції» \(Bivolaru and Moldovan v. France\)](#), №№ 40324/16 та 12623/17, 25 березня 2021 року.

¹¹ [«Авотіньш» \(Avotiņš\)](#), цит. вище, § 105.

¹² [«Мішо» \(Michaud\)](#), цит. вище, § 103.

¹³ [«Авотіньш» \(Avotiņš\)](#), цит. вище, § 113.

¹⁴ [«Піроцці проти Бельгії» \(Pirozzi v. Belgium\)](#), № 21055/11, § 60, 17 квітня 2018 року.

¹⁵ [«Авотіньш» \(Avotiņš\)](#), цит. вище, § 116.

¹⁶ [«Біволару та Молдован» \(Bivolaru and Moldovan\)](#), цит. вище, § 102.

¹⁷ [«Авотіньш» \(Avotiņš\)](#), цит. вище, § 116.

¹⁸ [«Піроцці» \(Pirozzi\)](#), цит. вище, § 64, і [«Біволару та Молдован» \(Bivolaru and Moldovan\)](#), цит. вище, § 103.

III. Практика Суду справедливості Європейського Союзу (Суду справедливості ЄС) та ЄСПЛ щодо ЄОА

А. Позитивне процесуальне зобов'язання щодо співпраці (стаття 2 Конвенції / стаття 2 Хартії)

ЄСПЛ, «Ромео Кастаньюо проти Бельгії» (Romeo Castaño v. Belgium), № 8351/17, 9 липня 2019 року

Факти – Батька заявників було вбито під час нападу, вчиненого в Іспанії підрозділом командос, який стверджував про свою приналежність до терористичної організації ЕТА. Н.Х.Е. (N.J.E.), одна з підозрюваних у вбивстві, втекла до Бельгії, де оселилася. Іспанський слідчий суддя видав три ЄОА із запитом про передачу Н.Х.Е. з метою ведення кримінального провадження, які були надіслані органам влади Бельгії у 2004, 2005 та 2015 роках. Бельгійські суди відмовили у виконанні цих ордерів, стверджуючи, що існували суттєві причини вважати, що їх виконання призведе до порушення основоположних прав Н.Х.Е.

Право – Стаття 2 (процесуальний аспект): заявники скаржились на те, що відмова бельгійських органів влади виконати Європейські ордери на арешт заважала іспанській владі притягнути Н.Х.Е. до кримінальної відповідальності, що, як вони стверджували, становило порушення процесуального зобов'язання згідно зі статтею 2 Конвенції.

ЄСПЛ постановив, що ризик того, що Н.Х.Е. могла бути піддана нелюдському чи такому, що принижує гідність, поводженню через умови тримання під вартою в Іспанії, міг становити законну підставу для відмови у виконанні ЄОА. Однак цей ризик повинен був мати достатні фактичні підстави. У цій справі бельгійські суди по суті обґрунтували свої висновки міжнародними звітами, не провівши ретельного оновленого дослідження і не спробувавши виявити реальний індивідуальний ризик. Як наслідок, відмові виконати ЄОА не вистачало фактичних підстав. ЄСПЛ дійшов висновку, що Бельгія не виконала свого зобов'язання щодо співпраці, яке випливає з процесуального аспекту статті 2 Конвенції. Втім, він роз'яснив, що це не означало, що Уряд Бельгії був зобов'язаний виконати ЄОА, видані іспанськими органами влади, і жодним чином не зменшило зобов'язання бельгійської влади підтвердити, що в разі передачі іспанським органам влади Н.Х.Е. не було б піддано поводженню, яке суперечить положенням статті 3 Конвенції.

Висновок: порушення статті 2 Конвенції

ЄСПЛ, «Грей проти Німеччини» (Gray v. Germany), № 49278/09, 22 травня 2014 року

Факти – Батько заявників помер у Сполученому Королівстві через лікарську помилку, якої припустився німецький лікар. Органи влади Сполученого Королівства та Німеччини порушили кримінальне провадження проти лікаря. Суд Сполученого Королівства видав ЄОА щодо лікаря, проте органи влади Німеччини відмовились виконати цей ордер на тій підставі, що лікаря було паралельно засуджено німецькими органами влади за ті самі злочини. Внаслідок цього кримінальне провадження в Сполученому Королівстві було припинено.

Право – Стаття 2 (процесуальний аспект): Заявники, зокрема, скаржились на те, що німецька влада відмовилась здійснити екстрадицію лікаря до Сполученого Королівства, де його судили б.

ЄСПЛ зазначив, що кримінальне провадження, що велося в Німеччині, дало слідчим органам змогу визначити причину смерті батька заявників і встановити відповідальність лікаря. Суд

постановив, що по суті скарга заявників полягала в тому, що лікаря було засуджено в Німеччині, а не в Сполученому Королівстві, де покарання могло бути більш суворим. Втім, процесуальний аспект статті 2 Конвенції не передбачав права або зобов'язання гарантувати винесення конкретного вироку згідно з національним законодавством конкретної Держави. На додачу до кримінального провадження, німецькі органи влади провели інші розслідування у цій справі, які могли забезпечити виконання процесуальної вимоги статті 2.

Висновок: відсутність порушення статті 2 Конвенції

В. Ризик нелюдського або такого, що принижує гідність, поводження (стаття 3 Конвенції / статті 4 і 19 Хартії)

ЄСПЛ, «Біволару та Молдован проти Франції» (*Bivolaru and Moldovan v. France*), №№ 40324/16 та 12623/17, 25 березня 2021 року

Факти – Французькі органи влади виконали два ЄОА, передавши заявників (обидва — громадяни Румунії, один з яких отримав статус біженця у Швеції) румунським органам влади з метою відбування строків ув'язнення, до яких їх було засуджено в Румунії.

Право – Стаття 3: заявники стверджували, що передача їх румунським органам влади на підставі ЄОА призвела до порушення статті 3 Конвенції через те, що їх було піддано нелюдському і такому, що принижує гідність, поводженню у зв'язку з умовами тримання під вартою у відповідних в'язницях.

1. Другий заявник

ЄСПЛ перевірів, чи застосовувалась у цій справі презумпція еквівалентного захисту. Суд визнав, що, згідно з тлумаченням Суду справедливості ЄС, викладене в Рамковому рішенні зобов'язання відмовити у виконанні ЄОА, якщо існував реальний індивідуальний ризик опинитися в нелюдських і таких, що принижують гідність, умовах тримання під вартою в Державі, що видала ордер (у цій справі в Румунії), не давало свободи дій Державі, що виконала ордер. За відсутності особливих труднощів у тлумаченні Рамкового рішення з цього питання не існувало потреби у винесенні преюдиціального рішення Судом справедливості ЄС з метою задоволення другої умови застосування презумпції еквівалентного захисту. ЄСПЛ дійшов висновку, що презумпція еквівалентного захисту є застосовною у справі, що розглядається.

Зважаючи на це, ЄСПЛ постановив, що у цій справі було встановлено реальний ризик порушення статті 3. По-перше, умови тримання під вартою, пов'язані з особистим простором, дали підстави для обґрунтованої презумпції порушення статті 3 Конвенції. По-друге, інші аспекти умов тримання під вартою були описані румунськими органами шаблонною мовою і не розглядалися під час оцінювання з боку французьких органів влади. По-третє, рекомендації в разі потреби тримати заявника в установі з ідентичними або й кращими умовами, ніж в установі в Державі, що виконала ордер, було недостатньо для того, щоб запобігти реальному ризику нелюдського або такого, що принижує гідність, поводження, адже вона не передбачала можливості оцінювання цього ризику в контексті конкретної установи, а інформація, яка була надана французьким органам, свідчила про те, що умови тримання під вартою в багатьох в'язницях не відповідали стандартам ЄСПЛ. ЄСПЛ дійшов висновку, що захист основоположних прав був явно недостатнім, а отже, презумпція еквівалентного захисту була спростована. Відповідно, ЄСПЛ постановив, що було порушення статті 3 Конвенції щодо другого заявника.

Висновок: порушення статті 3 Конвенції щодо другого заявника

2. Перший заявник

(а) Наслідки наявності в заявника статусу біженця

Оскільки французький суд відмовив у передачі питання на розгляд Суду справедливості ЄС для винесення преюдиціального рішення попри реальний та серйозний характер питання щодо захисту європейським правом основоположних прав та його зв'язку з захистом, гарантованим Конвенцією про статус біженців 1951 року, питання, яке Суд справедливості ЄС до цього ніколи не розглядав, ЄСПЛ постановив, що презумпція еквівалентного захисту не була застосовною.

На думку ЄСПЛ, той факт, що шведські органи влади надали заявникові статус біженця, виявив, що на момент надання статусу ці органи влади були переконані в існуванні достатніх доказів ризику переслідування заявника в країні виїзду, проте не вважали, що це саме собою призвело до порушення статті 3 Конвенції Державою, що виконала ордер, у випадку передачі Державі, що видала ордер. ЄСПЛ постановив, що під час ухвалення цього рішення Держава, що виконала ордер, була зобов'язана оцінити, чи наражався заявник на ризик нелюдського чи такого, що принижує гідність, поводження у разі передачі. Позиція ЄСПЛ полягала в тому, що існували достатні фактичні підстави, що давали змогу встановити існування реального ризику переслідування, який становив потенційне порушення статті 3 Конвенції, і на цій підставі відмовити у виконанні ЄОА.

(б) Умови тримання під вартою в Державі, що видає ордер

Дотримуючись тієї самої аргументації, що й випадку з другим заявником, ЄСПЛ постановив, що презумпція еквівалентного захисту була застосовною до цього аспекту скарги. Водночас ЄСПЛ постановив, що надані заявником докази не гарантували поглибленого розгляду і що неможливо було встановити порушення статті 3 Конвенції. Отже, в цьому випадку захист основоположних прав, наданий судовим органом, що виконав ордер, не був явно недостатнім, що могло б становити причину для спростування презумпції еквівалентного захисту.

Висновок: відсутність порушення статті 3 щодо першого заявника

ЄСПЛ, [«Ігнауа та інші проти Сполученого Королівства» \(Ignaoua and Others v. the United Kingdom\)](#) (ухв.), № 46706/08, 13 березня 2014 року

Факти – Справа стосувалась виконання в Сполученому Королівстві ЄОА, виданих італійськими органами влади щодо заявників.

Право – Стаття 3: Заявники скаржились на те, що виконання ЄОА наразило їх на реальний ризик подальшого вислання до Тунісу, де їм загрожувала небезпека катувань та нелюдського і такого, що принижує гідність, поводження, яке порушує статтю 3 Конвенції.

ЄСПЛ визнав, що передача заявників країні-посереднику, яка також була Державою-членом, не вплинула на відповідальність Держави, що виконала ордер, переконатися в тому, що у разі передачі органу, що видав ордер, заявників не буде піддано поводженню, яке порушує статтю 3 Конвенції. Ризик вислання до Тунісу італійськими органами влади потрібно було піддати оцінці з посиланням на факти, про які було відомо на момент передачі заявників. На думку ЄСПЛ, потрібно надати ваги взаємній довірі, що лежить в основі поліцейської та судової співпраці між Державами-членами ЄС. Це відобразило його власне загальне припущення про те, що Держави-члени Ради Європи виконують свої зобов'язання згідно з міжнародним правом. На основі конкретних обставин справи ЄСПЛ постановив, що заявники не надали

доказів, які спростовували б презумпцію про те, що італійські органи виконують свої зобов'язання згідно з Конвенцією.

Висновок: неприйнятно (явно необґрунтовано)

Рішення Суду справедливості ЄС від 5 квітня 2016 року у справі [«Араньоші та Кальдарару» \(Aranyosi and Căldăraru\), C-404/15 і C-659/15 PPU, EU:C:2016:198](#)

Факти – У справі C-404/15 угорський слідчий суддя видав два ЄОА щодо громадянина Угорщини з метою ведення кримінального провадження проти нього в Угорщині. У справі C-659/15 PPU румунський суд видав ЄОА щодо громадянина Румунії з метою відбування покарання у вигляді позбавлення волі на строк 1 рік і 8 місяців за керування транспортним засобом без прав. Оскільки обох розшукуваних осіб було виявлено в Німеччині, зобов'язання дослідити, чи потрібно виконувати ЄОА, було покладено на німецькі органи влади.

Вищий регіональний суд міста Бремен (Німеччина) постановив, що умови тримання під вартою, яким могли бути піддані розшукувані особи в угорських та румунських в'язницях, відповідно, порушували основоположні права, зокрема гарантовані статтею 4 Хартії. Отже, німецький суд передав справу на розгляд Суду справедливості ЄС і запитав, чи за таких обставин можна чи потрібно було б відмовити у виконанні ЄОА або поставити їх виконання в залежність від надання Державою-членом, яка видала ордер, інформації, яка переконала б орган, що виконував ордер, у тому, що умови тримання під вартою не порушують основоположні права.

Право – Суд справедливості ЄС повторно зазначив, що абсолютна заборона нелюдського або такого, що принижує гідність, поводження чи покарання є частиною основоположних прав, захищених європейським правом. Отже, якщо орган, що відповідав за виконання ордера, мав докази існування реального ризику нелюдського або такого, що принижує гідність, поводження з особами, які перебували під вартою в Державі-члені, що видала ордер, то був зобов'язаний оцінити цей ризик, перш ніж ухвалювати рішення щодо передачі відповідної особи. Водночас Суд справедливості ЄС зазначив, що у випадках, коли ризик був обумовлений загальними умовами тримання під вартою у відповідній Державі-члені, виявлення такого ризику саме собою не могло призвести до відмови у виконанні ордера. Необхідно було продемонструвати існування суттєвих підстав вважати, що відповідна особа насправді була б наражена на такий ризик через передбачені умови її тримання під вартою. З метою оцінювання існування такого ризику Суд справедливості ЄС вказав, що орган, що виконував ордер, повинен був звернутись до органу, який видав ордер, із запитом на надання в терміновому порядку всієї необхідної інформації щодо умов тримання під вартою. Якщо з огляду на надану йому інформацію або будь-яку іншу інформацію, що перебуває в його розпорядженні, орган, що виконував ордер, виявив, що для особи, щодо якої видано ордер, існував реальний ризик нелюдського або такого, що принижує гідність, поводження, виконання такого ордера потрібно було відкласти до моменту отримання додаткової інформації, яка дала б органу можливість спростувати існування такого ризику. Якщо існування такого ризику неможливо було спростувати в розумний строк, орган мав вирішити, чи потрібно довести до кінця процедуру передачі.

Рішення Суду справедливості ЄС від 25 липня 2018 року у справі «Генеральна прокуратура» (Generalstaatsanwaltschaft) (Умови тримання під вартою в Угорщині), C-220/18 PPU, EU:C:2018:589

Факти – Угорський суд видав ЄОА щодо громадянина Угорщини з метою відбування покарання у вигляді позбавлення волі на строк 1 рік і 8 місяців в Угорщині. Оскільки розшукувану особу було виявлено в Німеччині, зобов'язання дослідити ЄОА було покладено на німецькі органи влади.

Вищий регіональний суд міста Бремен (Німеччина) запитав, чи можна було передати розшукувану особу угорським органам влади, зважаючи на умови тримання під вартою, що переважають в Угорщині. Суд дійшов висновку, що він мав у своєму розпорядженні інформацію, яка свідчила про системні або загальні недоліки умов утримання під вартою в Угорщині, через які існував реальний ризик, що розшукувана особа могла бути піддана нелюдському або такому, що принижує гідність, поводженню в розумінні статті 4 Хартії.

Право – Суд справедливості ЄС постановив, по-перше, що навіть якщо Держава-член, що видала ордер, забезпечила засоби правового захисту, які уможливили перевірку правомірності тримання під вартою з точки зору дотримання основоположних прав, судові органи, що виконували ордер, все одно були зобов'язані провести індивідуальне оцінювання становища кожної відповідної особи, щоб переконатися, що їхнє рішення щодо передачі цієї особи не наразило б її на реальний ризик нелюдського або такого, що принижує гідність, поводження з огляду на такі умови.

По-друге, Суд справедливості ЄС повторно зазначив, що судові органи, що виконують ордер, відповідальні за ухвалення рішення про передачу особи, щодо якої було видано ЄОА, були зобов'язані прямо та чітко визначити, чи з огляду на конкретні обставини справи існував реальний ризик того, що особу буде піддано нелюдському або такому, що принижує гідність, поводженню в Державі-члені, що видала ордер. У зв'язку з цим Суд роз'яснив, що ці органи були зобов'язані лише оцінити умови тримання під вартою у в'язницях, де, як передбачалося, насправді триматимуть відповідну особу.

По-третє, Суд справедливості ЄС постановив, що судовий орган, що виконував ордер, повинен був перевірити лише фактичні й конкретні умови тримання відповідної особи під вартою. А отже, можливості відправлення релігійних обрядів, можливість палити, заходи із забезпечення прання одягу, а також наявність ґрат чи жалюзі на вікнах камер були аспектами тримання під вартою, що на перший погляд не мали важливого значення. У будь-якому випадку, судовий орган, що виконував ордер, який вважав за необхідне звернутись до судового органу, що видав ордер, із запитом на термінове надання додаткової інформації про умови тримання під вартою, повинен був переконатися, що кількість і зміст його питань не спричинять зупинку у виконанні ЄОА.

По-четверте, коли судовий орган, що видав ордер, надав гарантії того, що відповідна особа не буде піддана нелюдському або такому, що принижує гідність, поводженню з огляду на фактичні й конкретні умови тримання її під вартою, судовий орган, що виконував ордер, зважаючи на взаємну довіру між судовими органами Держав-членів, на якій ґрунтувалась система ЄОА, повинен був спиратися на ці гарантії, принаймні за відсутності будь-яких конкретних свідчень того, що умови тримання під вартою в конкретному місці позбавлення свободи порушували заборону нелюдського або такого, що принижує гідність, поводження. Якщо судовий орган не надав таких гарантій, представлену гарантію потрібно було розглянути шляхом загального оцінювання всієї інформації, доступної судовому органу, що виконував ордер.

У цій справі Суд справедливості ЄС встановив, що розшукувана особа ймовірно могла бути передана угорським органам влади без порушення її основоположного права не бути підданою нелюдському чи такому, що принижує гідність, поводженню, проте це питання потребувало перевірки з боку німецького суду.

Рішення Суду справедливості ЄС від 15 жовтня 2019 року у справі [«Доробанту» \(Dorobantu\)](#), C-128/18, EU:C:2019:857

Факти – Основне провадження стосувалось виконання в Німеччині ЄОА, виданого румунським судом щодо громадянина Румунії. Німецький суд як орган, що виконував цей ЄОА, дослідив критерії оцінювання того, чи відповідали умови тримання під вартою, яким було б піддано громадянина у випадку передачі румунській владі, вимогам статті 4 Хартії.

Право – Суд справедливості ЄС постановив, що маючи об'єктивну, достовірну, конкретну та оновлену інформацію, яка свідчила про системні або загальні недоліки умов утримання під вартою у в'язницях у Державі-члені, що видала ордер, судовий орган, що виконував ордер, повинен був узяти до уваги всі відповідні фізичні аспекти умов тримання під вартою, у яких, як фактично очікувалось, перебувала б розшукувана особа. Ця перевірка не обмежувалась аналізом очевидних невідповідностей. Для цілей перевірки умов тримання під вартою у в'язниці, де, як фактично очікувалось, перебувала б відповідна особа, судовий орган, що виконував ордер, повинен був звернутись до судового органу, що видав ордер, із запитом на отримання інформації, яку вважав необхідною, і за відсутності конкретних свідчень того, що умови тримання під вартою порушували статтю 4 Хартії, повинен був у принципі спиратися на гарантії, надані останнім.

Суд справедливості ЄС також постановив, що судові органи, що виконували ордер, могли врахувати можливість подальшого судового перегляду умов тримання під вартою в Державі-члені, що видала ордер, під час проведення загального оцінювання умов, у яких, як фактично очікувалось, перебувала б особа, щодо якої було видано ЄОА. Водночас судовий орган, що виконував ордер, не міг виключити реальний ризик нелюдського або такого, що принижує гідність, поводження лише через те, що відповідна особа мала в Державі-члені, що видала ордер, засіб правового захисту, який давав цій особі змогу оскаржити умови її перебування під вартою, або через існування законодавчих або структурних заходів, вжитих з метою посилення контролю над умовами тримання під вартою.

Нарешті, Суд справедливості ЄС постановив, що висновок судового органу, що виконував ордер, про наявність суттєвих підстав вважати, що після передачі відповідної особи Державі-члену, що видала ордер, ця особа буде наражена на такий ризик у зв'язку з умовами тримання під вартою, які переважають у в'язниці, де, як фактично очікувалось, її тримали б, не можна було (для цілей ухвалення рішення про передачу) порівнювати з міркуваннями щодо ефективності судової співпраці в кримінальних справах і щодо принципів взаємної довіри та визнання.

Рішення Суду справедливості ЄС від 12 травня 2023 року у справі [«Е. Д. Л.» \(E. D. L.\) \(Підстава для відмови через хворобу\)](#), C-699/21, EU:C:2023:295

Факти – Муніципальним судом міста Задар (Хорватія) було видано ЄОА щодо особи, яка постійно проживає в Італії, з метою здійснення кримінального переслідування у Хорватії. На основі висновку психіатра Апеляційний Суд міста Мілан (Італія), який мав юрисдикцію виконати цей ЄОА, встановив наявність в особи психотичного розладу, що потребував медикаментозного лікування та психотерапії, і значний ризик самогубства у разі позбавлення

волі. Суд постановив, по-перше, що виконання ЄОА перервало б лікування відповідної особи та призвело б до погіршення загального стану її здоров'я, наслідки якого могли бути особливо тяжкими, або навіть до підвищення ризику самогубства.

З огляду на те, що Рамкове рішення не включало хронічні захворювання потенційно невизначеної тривалості до підстав для відмови в передачі розшукуваної особи, Конституційний Суд Італії подав до Суду справедливості ЄС запит про роз'яснення, як зменшити ризик серйозної шкоди здоров'ю цієї особи, яке ймовірно значно погіршилося б внаслідок її передачі.

Право – Суд справедливості ЄС повторно зазначив, що судові органи, що виконували ордер, могли відмовити у виконанні ЄОА лише на підставі, що впливає з Рамкового рішення, і що відмова виконати ордер була передбачена як виняток, який потребує чіткого тлумачення. Насправді існувала презумпція, що догляд та поводження у Державах-учасницях, які надавалися з метою лікування, серед іншого, тяжких, хронічних та потенційно незворотних захворювань, були адекватними. Водночас, якщо існували серйозні підстави вважати, на основі об'єктивних матеріалів, що передача розшукуваної особи явно загрожувала її здоров'ю, судовий орган, що виконував ордер, у виняткових випадках міг тимчасово відкласти передачу розшукуваної особи. Судовий орган, що виконував ордер, повинен був діяти так на власний розсуд відповідно до заборони нелюдського і такого, що принижує гідність, поводження згідно з Хартією. Отже, якщо судовий орган, що виконував ордер, з огляду на об'єктивні матеріали в його розпорядженні, дійшов висновку, що існували вагомі та встановлені підстави вважати, що передача розшукуваної особи, яка є тяжкохворою, нарадить цю особу на реальний ризик значного скорочення очікуваної тривалості життя або на швидке, значне та незворотне погіршення стану здоров'я, цей орган повинен був тимчасово відкласти передачу. У таких випадках він повинен був попросити судовий орган, що видав ордер, надати йому усі відомості щодо передбачених останнім умов притягнення розшукуваної особи до відповідальності або тримання її під вартою. Якщо цей ризик можна було виключити на підставі гарантій, передбачених судовим органом, який видав ордер, то ЄОА підлягав виконанню. Водночас у виняткових випадках судовий орган, що виконував ордер, міг дійти висновку, по-перше, що у разі передачі Державі-члену, що видала ордер, відповідна особа могла бути наражена на реальний ризик нелюдського або такого, що принижує гідність, поводження і, по-друге, що цей ризик неможливо було виключити протягом розумного строку. За таких обставин судовий орган, що виконував ордер, повинен був відмовити у виконанні ЄОА. З іншого боку, якщо цей ризик можна було виключити в зазначений строк, потрібно було погодити нову дату передачі з судовим органом, що видав ордер.

С. Законність позбавлення волі (стаття 5 Конвенції / стаття 6 Хартії)

ЄСПЛ, *«Пасі проти Бельгії» (Paci v. Belgium)*, № 45597/09, 17 квітня 2018 року

Факти – Бельгійські органи влади видали щодо заявника, громадянина Італії, ЄОА, який було виконано італійськими органами влади за умови, що заявника після його слухання повернуть до Італії для відбування покарання у вигляді позбавлення свободи або запобіжного заходу, призначеного щодо нього в Бельгії.

Право – Пункт 1 статті 5: Заявник скаржився, що тримання його під вартою стало незаконним, оскільки його не було передано італійським органам влади одразу після завершення слідства.

ЄСПЛ вказав, що дотримання «процедури, встановленої законом», у розумінні пункту 1 статті 5 Конвенції, зокрема щодо «законності» тримання під вартою, охоплювало дотримання європейського права. ЄСПЛ постановив, що тлумачення національними судами національного та європейського права, згідно з яким передача Державі, що виконує ордер,

повинна здійснюватися лише після завершення провадження у Державі, що видає ордер, не можна було характеризувати як свавільне або явно необґрунтоване. Зважаючи на те, що ні заявник, ні італійські органи влади не вжили жодних заходів щодо передачі першого, тоді як бельгійські органи влади надіслали своїм італійським колегам декілька нагадувань, ЄСПЛ постановив, що подальше тримання заявника під вартою після завершення провадження проти нього не було свавільним і було обґрунтованим згідно з пунктом 1 статті 5.

Висновок: відсутність порушення пункту 1 статті 5 Конвенції

ЄСПЛ, «Гіза проти Польщі» (*Giza v. Poland*) (ухв.), № 1997/11, 13 жовтня 2012 року

Факти – ЄОА, виданий бельгійськими органами влади щодо заявника, громадянина Польщі, був виконаний польськими органами за умови, що після суду його буде відправлено назад до Польщі для відбування покарання. Заявника було засуджено в Бельгії до 20 років позбавлення волі і передано Польщі. Польські органи влади вирішили не застосовувати бельгійське право, згідно з яким заявник мав би право подати клопотання про умовне звільнення після відбування однієї третини загального строку ув'язнення, натомість застосувавши польське право, згідно з яким таке клопотання можна було б подати лише після відбування половини строку покарання.

Право – Пункт 1 статті 5: питання полягало в тому, чи передача заявника Польщі з ризиком *de facto* довшого строку покарання становила порушення статті 5 Конвенції.

ЄСПЛ виявив, що існував необхідний причинно-наслідковий зв'язок між винесенням обвинувального вироку проти заявника в Бельгії та позбавленням його волі в Польщі. Ймовірність більш тривалого строку ув'язнення в Державі виконання вироку сама собою не робила позбавлення волі свавільним, за умови що цей строк не перевищував строку покарання, призначеного за результатами кримінального провадження в іншій Державі. У цьому випадку загальний строк тримання під вартою в жодному випадку не міг перевищувати 20 років, до яких заявника було засуджено в Бельгії, щоб не було жодних ознак порушення прав і свобод, гарантованих Конвенцією.

Висновок: неприйнятно (явно необґрунтовано)

ЄСПЛ, «Вест проти Угорщини» (*West v. Hungary*) (ухв.), № 5380/12, 25 червня 2019 року

Факти – Органи влади Сполученого Королівства передали заявника, громадянина Сполученого Королівства, Угорщині згідно з ЄОА з метою ведення кримінального провадження. Після повернення до Угорщини тримання заявника під вартою з метою передачі Фінляндії згідно з іншим ЄОА було продовжено на період очікування згоди на таку передачу від Сполученого Королівства.

Право – Пункт 1 статті 5: заявник, зокрема, скаржився, що тримання його під вартою було продовжено навіть попри те, що, як він стверджував, крайній термін його передачі Фінляндії сплив.

ЄСПЛ повторно зазначив, що дотримання «процедури, встановленої законом», в розумінні пункту 1 статті 5 Конвенції, включало дотримання європейського права і що зобов'язання щодо тлумачення та застосування національного законодавства (в разі потреби, відповідно до європейського права), покладалось насамперед на національні органи влади, зокрема на суди. У цій справі ЄСПЛ постановив, що тлумачення угорськими судами положення національного законодавства про імплементацію Рамкового рішення не було свавільним або необґрунтованим. Це було особливо актуальним з огляду на тлумачення, пізніше надане Судом ЄС у справі «Вілкас» (*Vilkas*) (рішення від 25 січня 2017 року, С-640/15, EU:C:2017:39). ЄСПЛ, відповідно, дійшов висновку, що продовження тримання заявника під вартою було законним і що його мета відповідає положенням підпункту «f» пункту 1 статті 5 Конвенції.

Висновок: неприйнятно (явно необґрунтовано)

ЄСПЛ, «Де Соуза проти Португалії» (*De Sousa v. Portugal*) (ухв.), № 28/17, 7 грудня 2021 року

Факти – У клопотанні йшлося про позбавлення заявниці волі в Португалії згідно з ЄОА, виданим італійськими органами влади для її передачі з метою відбування покарання у вигляді позбавлення волі, призначеного італійськими судами *in absentia*. Заявницю було затримано на 10 днів, після чого італійські органи влади відкликали ЄОА, а заявницю було звільнено того ж дня.

Право – Пункт 1 статті 5: заявниця стверджувала, що тримання її під вартою порушило вимоги підпункту «f» пункту 1 статті 5 Конвенції, оскільки вона не мала права вимагати нового провадження в суді першої інстанції або в апеляційному суді в Італії.

ЄСПЛ повторно зазначив, що згідно з підпунктом «f» пункту 1 статті 5 повинна була провадитись процедура екстрадиції і що якщо така процедура не була проведена з належною ретельністю, тримання під вартою не буде допустимим згідно з цим положенням. Зважаючи на це, у цій справі ЄСПЛ не побачив жодного свідчення недобросовісності з боку португальських органів влади. З матеріалів справи було зрозуміло, що органи влади доклали зусиль для належного застосування національного законодавства і дотримання прав заявниці. Що стосувалося твердження заявниці про кричущу відмову в правосудді, ЄСПЛ зауважив, що вона мала достатню інформацію про переслідування та обвинувачення проти неї і що вона призначила адвоката, який її представляв. Отже, було виявлено, що принцип взаємного визнання не був застосований на шкоду її основоположним правам.

Висновок: неприйнятно (явно необґрунтовано)

Рішення Суду справедливості ЄС від 16 липня 2015 року у справі «Ланіган» (*Lanigan*), C-237/15 PPU, EU:C:2015:474

Факти – У грудні 2012 року органи влади Сполученого Королівства видали ЄОА щодо пана Френсіса Ланігана (Francis Lanigan) в контексті кримінального переслідування, порушеного в Сполученому Королівстві у справі про вбивство та зберігання вогнепальної зброї з наміром наразити на небезпеку життя людини — злочини, вчинені в Сполученому Королівстві у 1998 році. Пана Ланігана було затримано ірландськими органами влади згідно з ЄОА у січні 2013 року. Він заявив, що не давав згоди на передачу судовим органам Сполученого Королівства, і його було взято під варту в очікуванні відповідного рішення.

Розгляд Високим Судом Ірландії ситуації пана Ланігана зрештою зміг розпочатися лише 30 червня 2014 року, після низки відстрочок, які, зокрема, виникали внаслідок процесуальних інцидентів. Розгляд матеріалів справи тривав, доки пан Ланіган не заявив у грудні 2014 року, що з огляду на те, що вказані в Рамковому рішенні строки ухвалення рішення про виконання ЄОА (а саме 60 днів після його арешту, що могли бути продовжені ще на 30 днів) було перевищено, заборонялося продовжувати провадження на будь-який строк. Високий Суд подав до Суду справедливості ЄС запит про роз'яснення, чи він досі міг винести рішення про виконання ЄОА попри недотримання цих строків і чи пана Ланігана можна було тримати під вартою, зважаючи на те, що загальна тривалість його перебування під вартою перевищила ці строки.

Право – У своєму рішенні Суд справедливості ЄС постановив, зокрема, що у світлі центральної функції зобов'язання щодо виконання ЄОА і за відсутності жодних явних вказівок про протилежне у Рамковому рішенні, органи державної влади були зобов'язані провести процедуру виконання ордера і винести рішення про його виконання, навіть якщо відведені строки було перевищено. Відмова від проведення процедури у випадку перевищення строків суперечила б меті прискорення та спрощення судової співпраці і заохочувала б застосування тактик затримки.

Що стосується подальшого тримання під вартою розшукуваної особи, то Суд справедливості ЄС дійшов висновку, що Рамкове рішення не передбачало звільнення цієї особи з-під варти після спливу відведених строків. Крім того, оскільки процедура виконання ЄОА повинна була тривати після спливу строків, загальне та безумовне зобов'язання звільнити розшукувану особу з-під варти після спливу цих строків могло обмежити ефективність системи передачі, упровадженої Рамковим рішенням, і відповідно, завадити досягненню переслідуваних нею цілей.

Водночас Суд справедливості ЄС зауважив, що Рамкове рішення потрібно було тлумачити відповідно до Хартії. Відповідно, особу, затриману згідно з ЄОА в очікуванні передачі, можна було тримати під вартою лише за умови, що загальна тривалість перебування під вартою не була надмірною. Щоб гарантувати, що цього не станеться, судовий орган, що виконував ордер, був зобов'язаний провести аналіз конкретної ситуації, про яку йдеться, враховуючи всі фактори, що стосуються справи, з метою оцінювання обґрунтування тривалості процедури (включно з можливою бездіяльністю органів влади відповідних Держав-членів і будь-якими діями розшукуваної особи, що сприяли збільшенню цієї тривалості). Аналогічно, він був зобов'язаний врахувати вирок, який потенційно міг чекати на розшукувану особу або винесений щодо неї, потенційний ризик втечі цієї особи, а також той факт, що цю особу тримали під вартою протягом періоду, який загалом значно перевищував строки, встановлені Рамковим рішенням для ухвалення рішення щодо виконання ордера.

Рішення Суду справедливості ЄС від 12 лютого 2019 року у справі [«ТК» \(ТС\), С-492/18 PPU, EU:C:2019:108](#)

Факти – Основне провадження стосувалося взяття громадянина Сполученого Королівства під варту в Нідерландах згідно з ЄОА, виданим органами влади Сполученого Королівства. Нідерландські органи влади звернулись до Суду справедливості ЄС з преюдиціальним запитом, щоб встановити, чи суперечило положення національного законодавства, згідно з яким розшукувану на підставі ЄОА особу не можна було тримати під вартою довше ніж 90 днів, статті 6 Хартії.

Право – Суд справедливості ЄС постановив, що Рамкове рішення потрібно було тлумачити як таке, що виключало положення національного законодавства, яке передбачало загальне та безумовне зобов'язання звільнити розшукувану особу, затриману згідно з ЄОА, з-під варту, щойно спливе 90 днів з моменту її затримання, якщо існував дуже серйозний ризик втечі цієї особи і якщо цей ризик можна було зменшити до прийнятного рівня шляхом упровадження відповідних заходів.

Суд справедливості ЄС також постановив, що статтю 6 Хартії потрібно було тлумачити як таку, що виключає національну судову практику, згідно з якою розшукувану особу можна було тримати під вартою протягом строку, що перевищував 90 днів, на підставі тлумачення цього положення національного законодавства, відповідно до якого цей строк було продовжено, коли судовий орган, що виконував ордер, вирішив передати питання на розгляд Суду справедливості ЄС для винесення преюдиціального рішення, або очікувати відповіді на преюдиціальний запит від іншого судового органу, що виконував ордер, або відкласти винесення рішення щодо передачі на тій підставі, що в Державі-члені, яка видала ордер, міг існувати реальний ризик нелюдських чи таких, що принижують гідність, умов, оскільки ця судова практика не гарантувала тлумачення цього положення національного законодавства відповідно до Рамкового рішення і тягла за собою зміни, наслідком яких могло бути подальше тримання під вартою.

Рішення Суду справедливості ЄС від 30 червня 2022 року у справі [«Спеціалізована прокуратура» \(Spetsializirana prokuratura\) \(Інформація щодо національного рішення про арешт\), С-105/21, EU:C:2022:511](#)

Факти – В основному провадженні суд, який звернувся із запитом, порушив різні питання для цілей роз'яснення способу, в який він повинен був скласти новий ЄОА, який мав намір видати щодо розшукуваної особи, після анулювання початкового ЄОА, виданого тим самим судом.

Право – Суд справедливості ЄС постановив, що статті 6 і 47 Хартії, право на свободу пересування та проживання і принципи рівності та взаємної довіри потрібно було тлумачити так, що судовий орган, що видав ЄОА, не був зобов'язаний надавати особі, щодо якої було видано цей ордер на арешт, національне рішення про її арешт та інформацію про можливість оскарження цього рішення, поки ця особа перебувала в Державі-члені, що виконувала ЄОА, і поки її не було передано компетентним органам Держави-члена, що видала цей ордер на арешт.

Д. Право на справедливий суд і право на ефективний засіб правового захисту (статті 6 і 13 Конвенції / статті 47 і 48 Хартії)

ЄСПЛ, «Монедеро Ангора проти Іспанії» (*Monedero Angora v. Spain*) (ухв.), № 41138/05, 7 жовтня 2008 року

Факти – Заявника було заарештовано в Іспанії і взято під варту згідно з ЄОА, виданим французькими органами влади. Іспанські органи влади надали згоду на передачу заявника французьким органам влади.

Право – Стаття 6: заявник скаржився на різні порушення статті 6 Конвенції.

ЄСПЛ вказав, що процедура екстрадиції не стосувалася спору щодо прав та обов'язків заявника цивільного характеру або встановлення обґрунтованості будь-якого висунутого проти нього кримінального обвинувачення у розумінні статті 6. ЄСПЛ зазначив, що процедура ЄОА замінила традиційну процедуру екстрадиції між Державами-учасницями Європейського Союзу і переслідувала ту саму мету — забезпечити, щоб особи, підозрювані у вчиненні злочину, або особи, які переховуються від правосуддя після набуття вироком чинності, були передані владі Держави, яка здійснила запит. Суд дійшов висновку, що ця процедура не стосувалась встановлення обґрунтованості кримінального обвинувачення. Щодо аналогічного питання див. також рішення ЄСПЛ у справі «*Вест проти Угорщини*» (*West v. Hungary*) (ухв.), № 5380/12, 25 червня 2019 року.

Висновок: неприйнятно (несумісно *ratione materiae*)

Стаття 13: ЄСПЛ повторно зазначив, що ефективність оскарження не залежала від впевненості в сприятливому результаті. У будь-якому випадку, заявник мав змогу ініціювати оскарження за процедурою *ампаро* щодо ймовірних порушень його основоположних прав, які, на його думку, стали наслідком ухвалення рішення, про яке йшлося. Той факт, що заявник ініціював це оскарження з запізненням, сам собою не міг призвести до порушення статті 13 Конвенції.

Висновок: неприйнятно (явно необґрунтовано)

ЄСПЛ, «Степлтон проти Ірландії» (*Stapleton v. Ireland*) (ухв.), № 56588/07, ЄСПЛ 2010

Факти – Верховний Суд Ірландії ухвалив рішення про передачу заявника владі Сполученого Королівства згідно з ЄОА, виданим Сполученим Королівством у 2005 році у зв'язку зі злочинами, вчиненими між 1978 та 1982 роками.

Право – Пункт 1 статті 6: Розглядалось питання про те, чи рішення ірландських судів про передачу заявника Сполученому Королівству порушувало пункт 1 статті 6 Конвенції.

На думку ЄСПЛ, факти справи не розкривали серйозних підстав вважати, що існував реальний ризик того, що права заявника, передбачені статтею 6 Конвенції, могли бути «грубо порушені» в Сполученому Королівстві. Крім того, ЄСПЛ дійшов висновку, що Держава, що виконувала ордер, не була зобов'язана визначати, чи було встановлено реальний ризик несправедливості кримінального провадження в Державі, що видала ордер. На думку ЄСПЛ, було б більш ефективним і доцільним розглядати наслідки затримки у висуненні обвинувачень (причини заявленої несправедливості) у провадженні, ініційованому в Сполученому Королівстві, в судах Сполученого Королівства.

Висновок: неприйнятно (явно необґрунтовано)

ЄСПЛ, «Піроцці проти Бельгії» (*Pirozzi v. Belgium*), № 21055/11, 17 квітня 2018 року

Факти – Клопотання стосувалося виконання бельгійськими органами влади ЄОА, виданого щодо заявника італійськими органами влади з метою відбування покарання у вигляді позбавлення волі, призначеного йому за результатами судового розгляду *in absentia* в Італії.

Право – Пункт 1 статті 6: заявник скаржився, що бельгійські органи влади передали його італійським органам влади, не перевіривши законність та доцільність ЄОА, попри те, що ордер було видано на підставі обвинувального вироку, винесеного за результатами судового розгляду *in absentia*, що, як стверджував заявник, порушувало статтю 6 Конвенції.

ЄСПЛ зауважив, що влада Бельгії не мала права на власний розсуд оцінювати доцільність арешту і що бельгійські суди могли відмовити у виконанні ордера лише на підставах, визначених законом. ЄСПЛ дійшов висновку, що обмежена таким чином перевірка, проведена бельгійськими органами влади, не призвела до жодних проблем у зв'язку з Конвенцією, оскільки бельгійські суди розглянули суть скаргу, поданих заявником. Отже, вони підтвердили, що забезпечення виконання ЄОА у справі заявника не спричинило явно недостатнього захисту прав, гарантованих Конвенцією. На думку ЄСПЛ, у конкретних обставинах справи виконання ЄОА не було явно недостатнім, через що презумпція еквівалентного захисту могла б бути спростована, а передача заявника італійським органам влади не могла вважатися такою, що ґрунтується на судовому процесі, що становив кричущу відмову в правосудді.

Висновок: відсутність порушення пункту 1 статті 6 Конвенції

Рішення Суду справедливості ЄС від 29 січня 2013 року у справі «Раду» (*Radu*), C-396/11, EU:C:2013:39

Факти – В основному провадженні Апеляційний Суд міста Констанца (Румунія) розглядав запити, подані органами судової влади Німеччини стосовно передачі розшукуваної особи за чотирма ЄОА, виданими з метою здійснення кримінального переслідування в Німеччині. Розшукувана особа не дала згоди на виконання ЄОА на тій підставі, що їх було видано без заслуховування її судовими органами, які видали ордер, що було порушенням статей 47 і 48 Хартії та статті 6 Конвенції.

Право – Суд справедливості ЄС постановив, що судові органи, які видали ордер, не могли відмовити у виконанні ЄОА, виданого з метою здійснення кримінального переслідування, на тій підставі, що розшукувану особу не було заслухано в Державі-члені, що видала ордер, до видачі ордера на арешт. По-перше, Суд справедливості ЄС зазначив, що ця підстава не входила до переліку підстав для невиконання такого ордера, передбачених Рамковим рішенням. По-друге, Суд справедливості ЄС постановив, що право бути заслуханим, закріплене у статтях 47 і 48 Хартії, не передбачало, що орган судової влади Держави-члена повинен мати можливість відмовити у виконанні ЄОА, виданого з метою здійснення на цій підставі кримінального переслідування, оскільки таке зобов'язання неминуче призвело б до збою всієї системи передачі, передбаченої Рамковим рішенням. У будь-якому випадку, Суд справедливості ЄС зазначив, що законодавчі органи ЄС гарантували дотримання права бути заслуханим у Державі-члені, що виконувала ордер, таким чином, щоб не поставити під загрозу ефективність системи ЄОА.

Рішення Суду справедливості ЄС від 26 лютого 2013 року у справі «Меллоні» (*Melloni*), C-399/11, EU:C:2013:107

Факти – В основному провадженні Кримінальна Палата Високого Суду Іспанії визнала екстрадицію пана Меллоні до Італії обґрунтованою. Після звільнення під заставу він переховувався від правосуддя, тому передача його італійським органам влади була неможливою. Окружний Суд міста Феррари (Італія), беручи до уваги його нез'явлення до суду, засудив його *in absentia* до 10 років ув'язнення. Це рішення було залишено в силі під час розгляду оскарження, включно з оскарженням у Верховному Касаційному Суді. Після арешту, здійсненого іспанською поліцією, пан Меллоні заперечував проти передачі його італійським органам влади, стверджуючи, зокрема, що згідно з італійським процесуальним правом оскарження вироків, винесених *in absentia*, було неможливим, у зв'язку з чим у необхідних випадках виконання ЄОА слід було поставити в залежність від надання Італією гарантій можливості оскарження такого рішення. Кримінальна Палата Високого Суду Іспанії ухвалила рішення про передачу пана Меллоні італійським органам влади з метою відбування покарання у вигляді позбавлення волі, призначеного йому Окружним Судом міста Феррара. Конституційний Суд Іспанії подав до Суду справедливості ЄС запит про роз'яснення того, чи Рамкове рішення дозволяло іспанським судам, як того вимагала практика Конституційного Суду, поставити передачу пана Меллоні в залежність від можливості перегляду обвинувального вироку проти нього.

Право. Суд справедливості ЄС повторно зазначив, що судовий орган, що виконував ордер, міг поставити виконання ЄОА в залежність винятково від умов, викладених у Рамковому рішенні. Підпункти (а) і (б) пункту 1 статті 4а Рамкового рішення не дозволяли судовим органам влади, що виконують ордер, в обставинах, передбачених цим положенням, відмовити у виконанні ЄОА з метою виконання вироку в ситуації, коли, як у цій справі, відповідна особа не з'явилася особисто на судовий розгляд і, знаючи про запланований судовий розгляд, надала доручення адвокату, що був призначений відповідною особою або державою, захищати її в суді, і цей адвокат дійсно захищав її під час судового розгляду. Відповідно, Суд справедливості ЄС дійшов висновку, що формулювання, план та мета вищезазначеного положення не дозволяли судовому органу, що виконував ордер (Іспанія), поставити виконання ЄОА в залежність від можливості перегляду обвинувального вироку, винесеного *in absentia*, в Державі-члені, що видала ордер (Італія).

По-друге, Суд справедливості ЄС постановив, що це положення Рамкового рішення було сумісним з правом на ефективний засіб правового захисту і на справедливий суд, а також з правами захисту, гарантованими Хартією. Попри те, що право обвинуваченого з'явитися особисто на судовий розгляд було важливим елементом права на справедливий суд, це право не було абсолютним, оскільки обвинувачений мав право відмовитись від нього, за умови надання певних гарантій.

Нарешті, Суд справедливості ЄС зазначив, що стаття 53 Хартії, згідно з якою жодне положення Хартії не повинне негативно впливати на права людини, визнані, *inter alia*, конституціями Держав-членів, також не дозволяла Державі-члену поставити передачу особи, засудженої *in absentia*, в залежність від можливості перегляду обвинувального вироку в Державі-члені, що видала ордер, щоб уникнути негативного впливу на право на справедливий суд і права захисту, гарантовані конституцією цієї Держави. Ставити передачу особи в залежність від умови, не передбаченої Рамковим рішенням, означало б підірвати принципи взаємної довіри та визнання, які це рішення, як заявлено, підтримувало, а отже, поставило б під загрозу його ефективність.

Рішення Суду справедливості ЄС від 25 липня 2018 року у справі [«Міністр юстиції та рівності» \(Minister for Justice and Equality\) \(Недоліки в системі правосуддя\)](#), C-216/18 PPU, EU:C:2018:586

Факти – Польськими судами було видано три ЄОА щодо громадянина Польщі з метою здійснення кримінального переслідування. Після арешту в Ірландії розшукувана особа не дала згоди на передачу її польським органам влади на тій підставі, що через реформи системи правосуддя в Польщі їй загрожував реальний ризик відмови у справедливому суді в Польщі.

Високий Суд (Ірландії) подав до Суду справедливості ЄС запит про роз'яснення того, чи повинен був судовий орган, що виконував ордер, — згідно з рішенням у справі *«Араньоші та Кальдарару» (Aranyosi and Căldăraru)* (цит. вище) — з'ясувати, що існував реальний ризик порушення цього основоположного права у зв'язку з недоліками в системі правосуддя Польщі і що цей ризик загрожував відповідній особі, чи йому достатньо було з'ясувати, що в системі правосуддя Польщі існували недоліки, не оцінюючи, чи впливали вони на розшукувану особу. Високий Суд також запитав у Суду справедливості ЄС, яку інформацію та гарантії, в разі потреби, він має отримати від судового органу, що видав ордер, щоб спростувати існування такого ризику.

Право – Суд справедливості ЄС підкреслив, що збереження незалежності органів судової влади має суттєве значення для забезпечення ефективного судового захисту осіб згідно з законом. З цього випливало, що якщо особа, щодо якої було видано ЄОА, з метою заперечення проти передачі її судовому органу, що видав ордер, заявила про існування системних або загальних недоліків, які, за її словами, могли вплинути на незалежність судової системи в Державі-члені, що видала вирок, і на її основоположне право на справедливий суд, то судовий орган, що виконував ордер, як перший крок, був зобов'язаний визначити на основі об'єктивних, достовірних, конкретних та оновлених матеріалів, чи існував реальний ризик порушення цього права в Державі-члені, що видала ордер, пов'язаний з відсутністю незалежності судів у цій Державі-члені з огляду на такі недоліки. Суд справедливості ЄС дійшов висновку, що інформація, яка містилася в обґрунтованій пропозиції, нещодавно адресованій Комісіїю Раді на підставі пункту 1 статті 7 Договору про Європейський Союз (далі — «ДЄС»), була особливо релевантною для цілей цього оцінювання.

Далі Суд справедливості ЄС роз'яснив, що якщо судовий орган, що виконує ордер, постановив, що існував реальний ризик порушення основоположного права на справедливий суд у Державі-члені, що видала ордер, то цей судовий орган, як другий крок, повинен був конкретно і точно визначити, чи в конкретних обставинах справи існували суттєві підстави вважати, що в разі її передачі розшукувана особа буде піддана такому ризику. Це конкретне визначення також було необхідним, якщо судовий орган, що виконував ордер, дійшов висновку, що він мав у своєму розпорядженні матеріали, які свідчили про системні недоліки у світлі цінностей ЄС, зазначених у статті 2 ДЄС.

Для оцінки реального ризику, якому була піддана розшукувана особа, судовий орган, що виконував ордер, повинен був визначити ступінь впливу системних або загальних недоліків, про існування яких свідчили надані йому матеріали, на рівні судів цієї Держави, юрисдикція яких поширювалась на провадження, які велися б щодо розшукуваної особи. Якщо було визначено, що ці недоліки могли вплинути на ці суди, судовий орган, що виконував ордер, також повинен був визначити, чи існували суттєві підстави вважати, що в разі її передачі розшукувана особа буде піддана реальному ризику порушення її основоположного права на незалежний суд, а отже, суті її основоположного права на справедливий суд, беручи до уваги її особисті обставини, характер злочину, за який її переслідували, а також фактичний контекст, що став основою для видачі ЄОА. Крім того, судовий орган, що виконував ордер, повинен був

звернутись до судового органу, що видав ордер, із запитом на надання додаткової інформації, яку вважав необхідною для визначення існування такого ризику.

Рішення Суду справедливості ЄС від 17 грудня 2020 року в об'єднаних справах [«Державна прокуратура» \(Openbaar Ministerie\) \(Незалежність судового органу, що видає ордер\)](#), C-354/20 PPU та C-412/20 PPU, EU:C:2020:1033

Факти – У квітні 2021 року польські суди видали два ЄОА щодо двох громадян Польщі з метою виконання вироку про позбавлення волі та здійснення кримінального переслідування, відповідно. У зв'язку з тим, що розшукувані особи перебували в Нідерландах і не давали згоди на передачу, запит на виконання цих ЄОА було подано до Округового суду міста Амстердам (Нідерланди). Цей суд розглянув сферу застосування рішення у справі «Міністр юстиції та рівності» (*Minister for Justice and Equality*) (*Недоліки в системі правосуддя*) (цит. вище). З огляду на останні зміни, суд, який подав запит, вважав, що недоліки в системі правосуддя Польщі призвели до того, що незалежність усіх польських судів і, як наслідок, право на незалежний суд усіх осіб, які є суб'єктами польського права, більше не були гарантовані. Відповідно, суд, який подав запит, запитав, чи цього висновку як такого було достатньо, щоб обґрунтувати відмову у виконанні ЄОА, виданих польським судом, без необхідності в додатковому розгляді впливу цих недоліків на конкретні обставини справи.

Право – Суд справедливості ЄС відповів негативно та підтвердив практику, що склалася в рішенні у справі «Міністр юстиції та рівності» (*Minister for Justice and Equality*) (*Недоліки в системі правосуддя*) (цит. вище).

Рішення Суду справедливості ЄС від 22 лютого 2022 року в об'єднаних справах [«Державна прокуратура» \(Openbaar Ministerie\) \(Суд, встановлений законом, у Державі-члені, що видає ордер\)](#), C-562/21 PPU та C-563/21 PPU, EU:C:2022:100

Факти – У квітні 2021 року польські суди видали два ЄОА щодо двох громадян Польщі з метою виконання покарання у вигляді позбавлення волі та здійснення кримінального переслідування, відповідно. У зв'язку з тим, що розшукувані особи перебували в Нідерландах і не давали згоди на передачу, запити на виконання цих ЄОА було подано до Округового суду міста Амстердам (Нідерланди). Цей суд запитав у Суду справедливості ЄС, чи, у світлі гарантій незалежності та безсторонності, які є невід'ємною частиною основоположного права на справедливий суд, встановлений двоступеневий алгоритм дій у справах, що стосувались передачі згідно з ЄОА був застосовним у випадках, коли йшлося про гарантію — також невід'ємну складову цього основоположного права — розгляду судом, попередньо встановленим законом.

Право – Суд справедливості ЄС підтвердив, що у випадку, якщо судовий орган, що виконував ордер, мав докази системних або загальних недоліків, що стосувались незалежності судової влади в Державі-члені, що видала ордер, він міг відмовити у передачі розшукуваної особи, лише якщо виявив порушення основоположного права цієї особи на справедливий розгляд її справи незалежним і безстороннім судом, попередньо встановленим законом, або існування ризику такого порушення у випадку її передачі.

Рішення Суду справедливості ЄС від 13 січня 2021 року у справі «ММ» (ММ), С-414/20 PPU, EU:C:2021:4

Факти – В основному провадженні ММ переховувався від правосуддя після того, як проти нього було розпочато кримінальне провадження в Болгарії. З дозволу прокурора слідчий орган у Болгарії розпочав розслідування щодо ММ. У зв'язку з тим, що ММ переховувався від правосуддя, відповідне рішення мало на меті лише повідомити його про висунуті проти нього обвинувачення. Після цього прокурор видав ЄОА щодо ММ. У розділі стосовно «рішення, на підставі якого [було] видано ордер на арешт» було надано лише посилання на рішення про початок розслідування щодо ММ. У порядку виконання цього ордера ММ було арештовано в Іспанії, передано болгарським органам судової влади і поміщено до слідчого ізолятора. Після подання ММ оскарження Спеціалізований Кримінальний Суд (Болгарія) подав до Суду справедливості ЄС запит на роз'яснення кількох питань, що стосувалися, *inter alia*, чинності ЄОА.

Право – Насамперед Суд справедливості ЄС роз'яснив, що статус «судового органу, що видає ордер», у розумінні Рамкового рішення, не залежав від судового перегляду рішення про видачу ЄОА і національного рішення, на підставі якого було видано цей ордер. Суд справедливості ЄС зазначив, що оскільки право ЄС передбачало, зокрема, що ЄОА повинен був бути виданий на підставі «ордера на арешт або будь-якого іншого судового рішення, що підлягає примусовому виконанню та має ту саму силу», захід, що був підставою для видачі європейського ордера на арешт, навіть якщо він не іменувався «національним ордером на арешт», повинен був мати еквівалентну юридичну силу, а саме забезпечення арешту розшукуваної особи для притягнення її до суду з метою здійснення стадій кримінального провадження.

Суд справедливості ЄС також постановив, що якщо процесуальне право Держави-члена, що видала ордер, не передбачало окремого засобу правового захисту, що дозволяв би суду перевіряти умови, на яких було видано ЄОА, та його пропорційність, до, після або під час його прийняття, Рамкове рішення, що розглядалось у світлі права на ефективні засоби правового захисту, закріпленого у статті 47 Хартії, потрібно було тлумачити так, що суд, який був покликаний винести рішення на відповідній стадії кримінального провадження, що відбувалося після передачі розшукуваної особи, повинен був мати можливість провести опосередковану перевірку умов, на яких було видано цей ордер, якщо в цьому суді була оскаржена чинність цього ордера.

Нарешті, Суд справедливості ЄС зазначив, що якщо розшукувану особу було взято під арешт, а потім передано Державі-члену, що видала ордер, ЄОА, в принципі, вичерпав свою юридичну силу. Відповідно, Суд справедливості ЄС постановив, що лише національний суд мав юрисдикцію визначати, у світлі національного права Держави-члена, що видала ордер, які наслідки могла мати відсутність чинного національного ордера на арешт для рішення помістити під варту і продовжити тримати під вартою особу, яка притягалась до кримінальної відповідальності.

Е. Повага до приватного і сімейного життя (стаття 8 Конвенції / стаття 7 Хартії)**ЄСПЛ, «Е.Б. проти Сполученого Королівства» (E.B. v. the United Kingdom) (ухв.), № 63019/10, 20 травня 2014 року**

Факти – Польські органи влади видали ЄОА з метою відбування покарання у вигляді позбавлення волі, до якого було засуджено заявницю, громадянку Польщі, яка проживала у

Сполученому Королівстві зі своїми дітьми. Суди Сполученого Королівства ухвалили рішення про виконання ЄОА.

Право – Стаття 8: Заявниця стверджувала, що передача її Польщі призведе до розлучення її з малолітніми дітьми і становитиме непропорційне втручання в її сімейне життя з огляду на малозначний характер правопорушень, за які її було засуджено в Польщі.

ЄСПЛ врахував той факт, що на момент ухвалення рішення органами влади Сполученого Королівства діти заявниці в будь-якому випадку були передані до прийомної сім'ї з причин, не пов'язаних з можливим виконанням ЄОА. А отже, ніщо не свідчило про те, що передача заявниці становила б порушення її права на повагу до сімейного життя.

Висновок: неприйнятно (явно необґрунтовано)

ЄСПЛ, «Вест проти Угорщини» (*West v. Hungary*) (ухв.), № 5380/12, 25 червня 2019 року

Факти – Стаття 8: Органи влади Сполученого Королівства передали заявника, громадянина Сполученого Королівства, Угорщині згідно з ЄОА з метою ведення кримінального провадження. Після повернення до Угорщини тримання заявника під вартою з метою передачі Фінляндії згідно з іншим ЄОА було продовжено на період очікування згоди на таку передачу від Сполученого Королівства.

Право – Заявник скаржився на те, що угорські органи влади не взяли до уваги можливість повернення його до Сполученого Королівства з метою відбування вироку, винесеного у Фінляндії, на батьківщині.

Беручи до уваги, що тримання під вартою неминує обмежувало приватне та сімейне життя особи, яку тримають під вартою, що Конвенція не давала таким особам права на вибір місця тримання під вартою і що ізоляція та перебування на відстані від сім'ї були неминучими наслідками будь-якого перебування під вартою, ЄСПЛ постановив, *a fortiori*, що Конвенція не давала права уникнути відбування покарання у вигляді позбавлення волі в іноземній Державі або обирати, в якій Державі засуджений віддає би перевагу відбувати покарання.

Висновок: неприйнятно (явно необґрунтовано)

Рішення Суду справедливості ЄС від 21 грудня 2023 року у справі «ГН» (*GN*) (*Відмова на підставі найкращих інтересів дитини*), C-261/22, EU:C:2023:1017

Факти – Справа стосувалась ЄОА, виданого бельгійськими органами влади щодо ГН з метою відбування покарання у вигляді позбавлення волі. ГН було заарештовано в Італії, коли вона була вагітною і проживала разом із сином, якому на той час було менше ніж 3 роки. Апеляційний Суд міста Болонья (Італія) відмовив у передачі ГН на тій підставі, що за відсутності задовільної відповіді бельгійських органів влади на запити щодо інформації не було жодної впевненості в тому, що бельгійське право передбачало заходи із забезпечення тримання під вартою, що захищали б матерів і малолітніх дітей тією самою мірою, що й заходи, чинні в Італії. Касаційний Суд Італії, який був судом, що звернувся із запитом, просив Суд справедливості ЄС роз'яснити, чи міг він відмовити у виконанні ЄОА, якщо передача матері малолітніх дітей Державі-члену, що видала ордер, створила б ризик порушення її права на повагу до її приватного та сімейного життя і суперечила б найкращим інтересам її дітей, що захищені статтями 7 та 24 Хартії, відповідно.

Право – Суд справедливості ЄС постановив, що Рамкове рішення, що розглядалось у світлі Хартії, не дозволяло судовому органу влади, що виконував ордер, відмовити у передачі особи, щодо якої було видано ЄОА, на тій підставі, що ця особа була матір'ю малолітніх дітей, які проживають разом з нею, окрім випадків, якщо, по-перше, цей судовий орган отримав інформацію, яка свідчила про те, що існував реальний ризик порушення основоположних прав цієї особи на повагу до її приватного та сімейного життя та неповаги до найкращих інтересів її дітей через системні або загальні недоліки в умовах утримання матерів малолітніх дітей та догляду за їхніми дітьми в Державі-члені, яка видала ордер, і по-друге, були вагомими підстави вважати, що в світлі їхньої особистої ситуації відповідні особи піддалися б цьому ризику через ці умови.

Г. Принцип *ne bis in idem* (стаття 4 Протоколу № 7 до Конвенції / стаття 50 Хартії)

ЄСПЛ, «Кромбах проти Франції» (*Krombach v. France*) (ухв.), № 67521/14, 20 лютого 2018 року

Факти – Заявник скаржився на порушення його права не бути притягненим до суду двічі за ті самі правопорушення внаслідок засудження його у Франції за злочини, щодо яких, як він стверджував, було винесено постанову про закриття кримінального провадження на його користь у Німеччині. Він посилався на статтю 4 Протоколу № 7 до Конвенції.

Право – ЄСПЛ повторно зазначив, що, як впливало з формулювання цього положення, стаття 4 Протоколу № 7 не перешкоджала притягненню до суду або покаранню особи судами Держави-учасниці Конвенції за правопорушення, за яке цю особу вже було остаточно виправдано або засуджено остаточно рішенням іншої Держави-учасниці. На думку ЄСПЛ, той факт, що Франція та Німеччина були членами ЄС і що право ЄС надало принципу *ne bis in idem* транскордонного виміру на рівні ЄС, не вплинув на питання застосовності статті 4 Протоколу № 7 у цій справі. У зв'язку з цим ЄСПЛ повторно зазначив, що він не мав юрисдикції застосовувати норми права ЄС або оцінювати заяви про порушення останнього, окрім випадків, якщо такі порушення могли порушити права, гарантовані Конвенцією, і що Конвенція не заважає Державам-учасницям надавати ширший правовий захист правам і свободам, які вона гарантує, згідно з національним законодавством, іншими міжнародними договорами або правом ЄС.

Висновок: неприйнятно (несумісно *ratione materiae*)

Рішення Суду справедливості ЄС від 16 грудня 2021 року у справі «АБ та інші» (*AB and Others*) (Скасування амністії), С-203/20, EU:C:2021:1016

Факти – Декілька осіб, обвинувачених у вчиненні низки правопорушень, потрапили під амністію у Словаччині, що мала ті самі наслідки, що й виправдувальний вирок, і призвела до остаточного закриття провадження. Понад 15 років потому цю амністію було скасовано, кримінальне провадження було відновлено, і щодо одного з обвинувачених було видано ЄОА. Окружний Суд Братислави (Словаччина) звернувся до Суду справедливості ЄС щодо роз'яснення, чи були видача ЄОА та скасування амністії сумісними з правом ЄС, зокрема з принципом *ne bis in idem*, захищеним Хартією, оскільки кримінальне провадження,

ініційоване проти відповідної особи у зв'язку з правопорушеннями, про які йшлося, було остаточно закрито.

Право – Суд справедливості ЄС повторно зазначив, що на принцип *ne bis in idem* можна було посилатися лише за умови, що було розглянуто кримінальну відповідальність обвинуваченого і винесено відповідне рішення. Водночас у цьому випадку Суд справедливості ЄС постановив, що з наданих йому матеріалів випливало, що єдиним наслідком рішення про амністію було припинення кримінального переслідування до того, як суди Словаччини отримали змогу винести рішення щодо кримінальної відповідальності обвинуваченого. Відповідно, принцип *ne bis in idem* не виключав видачі щодо них ЄОА.